

”Nu vågar vi höja våra röster”

Sex afrikanska kvinnor
berättar om sin utveckling

Inledning

Tusentals kvinnor i Västafrika har gått fackliga studiecirklar och fått lära sig sina rättigheter. Det har skett tack vare ett utvecklingsprojekt som ST nu bedrivit i tio år tillsammans med ISKA, Internationalen för Stats- och Kommunalanställda.

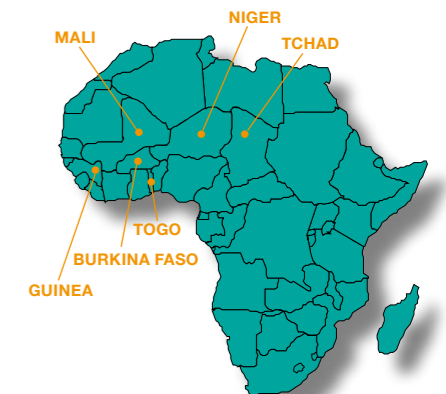
Förutom att dessa kvinnor har vuxit och blivit starkare har projektet lett till att fackföreningarna har stärkts och blivit mer jämställda. Det har också bildats fackliga federationer för offentligt anställda i de sex berörda länderna (se kartan).

Under en vecka i januari 2008 hade jag förmånen att få intervjua några av de kvinnor som har deltagit i projektet. Det blev möten med sex mycket färgstarka kvinnor med gripande levnadsöden. Flera av dem kommer från en fattig uppväxt i stora familjer och hade små möjligheter att utbilda sig och göra karriär. STs projekt har hjälpt dem att nå framskjutna positioner i fack och arbetsliv.

Läs kvinnornas berättelser på följande sidor. Läs också mer om projektet och om grunderna för STs internationella arbete. Skriften har producerats med stöd från Sida och LO/TCO Biståndsnämnd.

FAKTA

Kvinnorna som deltagit i projektet kommer från Mali, Niger, Tchad, Guinea, Burkina Faso och Togo.

BENGT ROLFER | FEBRUARI 2008

Produktion:
Text: **Bengt Rolfer**
Foto: **Denny Lorentzen**
Grafisk form: **Anekdot Text & Form**
www.blakontoret.se

Beställ fler exemplar genom ST Förlag. Tel: 08-790 52 37.
E-post: bestall@st.org. Ange artikelnr 2273.

HAWA *Bangoura*:

Förut var jag bara en blyg flicka

Hawa Bangoura arbetar med bokföring på en statlig myndighet för handelsfrågor i Guinea. Hon är också vice generalsekretare i fackförbundet för statsförvaltningen och ordförande för kvinnokommittén i de offentliganställdas centralorganisation.

Fackföreningarna i Guinea organiserade 2007 flera uppmärksammade strejker med krav på högre löner, sociala reformer och stopp för korruptionen. Även om man inte nådde ända fram blev strejken en framgång.

– Förr var fackföreningarna i Guinea okända och hade ingen större vikt i samhället, men efter strejken har vi fått ett brett stöd från folket, berättar Hawa.

Hennes eget fackliga engagemang väcktes för cirka tio år sedan av en kollega.

– Hon fick mig att förstå meningen med föreningen och gjorde mig motiverad att kämpa för en förändring. När jag kom med i projektet var jag bara en blyg flicka. Genom studiecirkelarna lärde jag mig både att prata i grupp och vilka rättigheter vi har och hur vi ska göra för att försvara dem.

Hawa har gått den långa vägen från en fattig uppväxt till dagens framskjutna position. Hon föddes i en by på en ö utanför staden Boké och växte upp under knappa förhållanden i en stor familj.

– Far var polygamist och hade fyra fruar. Min mor var hans första fru. Hon fick tio barn, varav två dog. Jag föddes som nummer två. Far var väldigt intresserad av sina barn och gjorde allt för att vi skulle kunna studera fast han själv hade det dåligt ställt. Han var bonde, men jobbade extra med affärer och lite av varje.

EFTER GRUNDSKOLAN flyttade Hawa till en moster i huvudstaden Conakry och läste ekonomi på en yrkesskola. Men en dag när hon återvände hem hade den snälla fadern lovat bort hennes hand till en man från byn.

– Vi gifte oss, men det var en man som inte var intresserad av studier. Vi var på helt olika nivå och passade inte ihop, så vi skilde oss och jag har inte gift om mig.

Paret fick inga barn, men idag har Hawa ändå en familj med tre barn som hon tar hand om sedan hennes svägerska dött i en förlossning för sex år sedan.

HAWA HAR MÅNGA JÄRN i elden. Förutom ansvaret för barnen satsar hon på en fortsatt karriär inom både facket och yrkeslivet. Men inte nog med det. Hon har också engagerat sig en frivilligorganisation för utveckling av hembygden. Man söker sponsorer för att bygga skola och sjukhus och få fler båtturer mellan ön och fastlandet.

– Det är tack vare facket som jag är inblandad i så mycket. Förut var jag en tillbakadragen och omedveten person, men nu har jag lärt mig att kämpa. Jag är mycket nöjd med mitt liv idag, säger hon.

HAWA *Bangoura*

Land: Guinea
Självständighet: 1958
Invånare: 9,6 miljoner
Huvudstad: Conakry

TOMA *Béchir*:

Hela min livsstil har förändrats

Toma Béchir från Tchad föddes i en liten by på landsbygden 60 mil från huvudstaden N'djamena. Hennes far var bonde och boskapsskötare och hade fem fruar, dock inte alla samtidigt.

familjen levde under fattiga förhållanden. Toma fick 15 syskon och många av dem bor kvar i byn än idag.

Själv fick hon kämpa för att komma därifrån och skaffa en utbildning. Nu arbetar hon på socialförvaltningen i N'djamena och är även kvinnokommitténs ordförande i en nybildad facklig federation för offentliganställda i Tchad med 50 000 medlemmar.

Men om hennes pappa fått som han ville skulle Tomas liv ha gestaltat sig annorlunda.

– Min far kunde ha gett bort mig till en man i byn som han gjorde med flera av mina systrar när de var i 12-13-årsåldern. Men jag insisterade på att få en utbildning. Far var emot att jag skulle lämna byn, men mor gav mig ett matpaket och så smög jag mig iväg. Jag var tolv år då och hamnade på en katolsk internatskola i staden Mongo.

Senare tog hon sig till huvudstaden och samtidigt som hon jobbade extra på morgnar och kvällar studerade hon på en socialhögskola. Efter det fick hon arbete på ett socialkontor och arbetade främst med att hjälpa kvinnor att finna en egen försörjning.

Under studietiden återvände Toma till byn på loven. Vid ett besök blev hon bortlovad till en man som var lärare. Men han föll Toma i smaken och de gifte sig utan tvång. Paret fick två barn. Mannen dödades dock på 1980-talet i ett av de inbördeskrig som gång på gång plågar folket i Tchad.

I DAG BOR TOMA tillsammans med de egna barnen och flera syskonbarn som tagit sig till huvudstaden. Varje månad skickar hon hem pengar till föräldrarna i byn.

Toma har fortsatt att arbeta för socialt utsatta kvinnor. Hon är också fackligt engagerad och har deltagit i STs projekt.

– Det betydde väldigt mycket för mig. Först blev jag själv utbildad och sedan har jag undervisat andra. Förr kunde jag knappt tala offentligt, nu ansvarar jag för olika projekt. Jag har lärt mig samarbeta och att lösa olika problem på jobbet. Hela min livsstil har förändrats, säger hon.

ALLTFLER KVINNOR HAR fått inflytelserika poster inom facket och i samhället. I styrelsen för hennes förbund är det jämn fördelning mellan könen, men det har inte varit lätt att få alla män att acceptera kvinnornas frammarsch. Det finns både fackföreningsmän som inte vill veta av kvinnliga ledare och äkta män som inte vill att deras fruar ska springa på fackmöten.

– Vi försöker förklara för männen vad det är vi jobbar för. Många visar förståelse, men ibland går det inte. En del kvinnor har tvingats välja, antingen ger de upp sitt fackliga arbete eller så lämnar de sin man.

TOMA *Bécir*

Land: Tchad

Självständighet: 1960

Invånare: 10 miljoner

Huvudstad: N'djamena

MINTOU Garba:

Kvinnor har tagit täten i facket

När Mintou Garba från Niger för första gången satte sig i en facklig studiecirkel vågade hon knappt tilltala de andra deltagarna. Nu är hon ordförande för de offentliganställdas gemensamma organisation i Afrikas fransktalande länder.

förr kände vi inte till fördelarna med att vara med i facket. I dag är det huvudsakligen kvinnor som leder de fackliga aktiviteterna i många av de här länderna, säger hon.

Ja, Mintou är mycket tacksam för projektstödet och hon hyllar studiecirkeln som arbetsmetod.

– Kineserna burkar säga: ge mig inte en fisk varje dag, utan lär mig att fiska. Det är precis vad ST har gjort. Därför känner vi nu till våra rättigheter och vet hur vi ska kämpa för dem. Projektet har inneburit stora förändringar.

Själv är Mintou en välutbildad kvinna och har en framstående position inte bara i facket utan även i yrkeslivet. Hon leder en forskningsavdelning om förbättrat djurskydd på Nigers motsvarighet till Jordbruksverket i huvudstaden Niamey. Hon är också generalsekreterare för agronomernas fackförbund, som är ett av sex förbund i den nya federationen för offentligt anställda i Niger.

Hennes arbete är på heltid, så det fackliga måste hon sköta på fritiden. Det fungerar bra, det gäller bara att planera tillvaron, säger hon. Samma sak med privatlivet. Mintou är gift och omgift, men har inga barn.

LIKSOM MÅNGA ANDRA i Afrika kommer hon från en stor familj, men där det ändå var naturligt att barnen fick studera vidare. Efter sedvanlig skolgång kom hon in på en veterinärutbildning och hamnade sedan på ett forskningslaboratorium.

Men Mintou ångrar att hon inte brydde sig om att kämpa för fackets och kvinnornas rättigheter tidigare.

– Första gången jag föreslogs till ett förtroendeuppdrag tackade jag nej, berättar hon.

Det var 1992. I dag har positionerna flyttats fram inom flera områden, mycket tack vare projektet. Det finns en fungerande dialog med arbetsgivarna, man förhandlar om löner och man drar olösta tvister till arbetsdomstolen.

UTE PÅ MYNDIGHETERNA har facket börjat intressera sig allt mer för kvaliteten på den offentliga servicen och frågeställningarna känns igen hemifrån Sverige.

– Staten minskar på anslagen och vi har fått kämpa hårt för att hindra nedskärningar, men hittills har det lyckats, säger Mintou.

Fackföreningarna har också organiserat en låneverksamhet som främst har lockat kvinnor att ta nya initiativ.

Så bit för bit lär man sig mer och facket aktiverar sig inom allt fler områden. Och även om Mintou är tacksam för stödet utifrån hoppas hon att förbunden i regionen ska växa sig så stora och starka att de klarar sig på egen hand.

MINTOU Garba

Land: Niger

Självständighet: 1960

Invånare: 14,4 miljoner

Huvudstad: Niamey

KADIATOU Sidebé:

Männen börjar respektera oss

Kadiatou Sidebé arbetar på socialförsäkringsmyndigheten i Malis huvudstad Bamako. Hon blev fackligt aktiv på lokal nivå redan 1978.

Ui hade många problem på arbetsplatsen, men det var ingen som lyssnade på oss. Det behövdes någon som tog ansvar för att gå och prata med ledningen och då valde man mig, berättar hon.

De problem man ville lösa gällde allt möjligt – arbetsmiljö, transporter till jobbet, vidareutbildning och inte minst möjligheter för kvinnor att nå en högre nivå i jobbet.

Kadiatou blev fackordförande på myndigheten och är nu generalsekreterare för det nationella förbundet inom hälso- och socialförsäkringssektorn. Förbundet har funnits sedan 1963 och har cirka 4000 medlemmar.

När STs Västafrikaprojekt drog i gång för tio år sedan var Kadiatou redan en erfaren fackföreningskvinna. Men projektet har ändå gett henne nya och viktiga erfarenheter, säger hon.

– Som utbildare har jag hjälpt många andra kvinnor vidare i karriären och själv har jag blivit involverad i en rad nya aktiviteter. Just nu driver vi till exempel kampanjer om aids. Vi har bildat en federation av förbund för offentligtanställda i Mali där jag är vice ordförande. Och jag är ordförande för ISKA:s kvinnokommitté i regionen.

KADIATOU FÖDDES 1946 i provinshuvudstaden Kayes i västra Mali. Hon växte upp i en stor familj med tolv syskon. Hennes far var angelägen om att barnen skulle få en bra utbildning. Några av Kadiatous syskon arbetar idag som statstjänstemän, lärare, banktjänstemän och i internationella organisationer. Själv är hon gift och har fyra barn och hon har även blivit farmor. Två av hennes söner arbetar i Kanada.

Under sin karriär har Kadiatou många gånger stött på män som känner sin ställning hotad och inte vill ac-

ceptera kvinnor på högt uppsatta positioner. Hon har lärt sig hur hon ska hantera dem.

– Jag låter dem prata av sig, sedan förklarar jag lugnt och utan att höja rösten varför det är viktigt med jämställda villkor mellan män och kvinnor. I vårt land lär man sig respektera dem som är äldre. Och nu börjar även män som inte tycker om att jag får höga positioner respektera att jag har mer erfarenhet och är bättre utbildad än dem.

HON BETONAR att jämställdheten har nått längre inom facket än på myndigheten och hon ger det fackliga projektet en stor del av äran för det.

– Det har ingjutit hopp bland kvinnorna och bidragit till att ge facket ökad styrka. Denna styrka vill vi använda till att utveckla vårt land. Genom att vi nu har lärt oss hur vi ska förhandla med regeringen kan vi ändra på mycket, säger Kadiatou.

KADIATOU Sidebé

Land: Mali
Självständighet: 1960
Invånare: 13,9 miljoner
Huvudstad: Bamako

OUALI Adama Kaboré:

Projektet har gjort mig starkare

Ouali Adama Kaboré har en brokig yrkesbana bakom sig, men saknar en gedigen utbildning att luta sig emot. Tack vare sitt fackliga engagemang har hon ändå en stark självkänsla som kan bära långt.

Jag är mycket intresserad av politik. Mitt problem är att jag inte har tillräcklig utbildning, annars skulle jag kunna ställa upp i presidentvalet i Burkina Faso nästa gång, säger hon.

Så hur ser ditt mer realistiska mål ut?

– Att ha en stark position där jag kan försvara kvinnornas sak, gärna i fackföreningen. Det är en realistisk dröm, svarar hon.

Där har Ouali redan kommit en bra bit på väg. Men det har varit en lång väg, kantad av motgångar. Redan när hon var sex år tvingades hennes far sluta arbeta och fick försörja fru och elva barn på en minimal pension.

– Det var en mycket svår tid, berättar Ouali.

Hon tvingades tidigt hjälpa till i hemmet, lärde sig laga mat och sy och bidrog under ungdomsåren till familjens försörjning genom att städa och jobba som kock.

I 20-årsåldern engagerade hon sig politiskt. Det var på 1980-talet när revolutionären Thomas Sankara tagit makten i Burkina Faso och inlett en omvandling i socialistisk riktning.

OUALI LOCKADES IN i politiskt arbete på lokal nivå, men hon fick ingen eller nästan ingen lön. Och männen i partiet hade inte alltid ädla syften.

– Det är ett problem i Afrika när man inte har pengar och någon kommer och erbjuder sig att hjälpa dig, då vill de att man ställer upp på både det ena och det andra, berättar Ouali.

Så när hon träffade sin blivande man hade Ouali redan två barn med andra män. Med sin man har hon nu fått fyra barn till. Dessutom har ett par av hennes syskon dött. Oualis familj har tagit emot de föräldralösa

släktingarna och nu består hushållet av 18 personer. Ändå har hon ork och drivkraft att även kämpa för andra kvinnor som behandlas illa.

Under en stor del av 90-talet var Ouali hemmafru, men så småningom började hon arbeta igen. Nu är hon på ett sjukhus i Ouagadougou och har ansvar för medicinsk utrustning. Hon försöker också organisera de anställda på sjukhuset – och även få hembiträden och andra kvinnor i den informella sektorn att bli intresserade.

– Min man är engagerad i facket och han uppmunttrade mig att börja gå på möten igen, säger hon.

OUALI KOM I KONTAKT med STs projekt 2002 och det innebar en personlig kick för henne.

– Det tog mig till en högre utbildningsnivå. Jag har lärt mig formulera mig och blivit starkare. Men det gäller inte bara mig. Mobiliseringen har lett till att kvinnor får mycket större genomslag i media och flera kvinnor har fått höga poster i samhället, säger hon.

OUALI Adama Kaboré

Land: Burkina Faso

Självständighet: 1960

Invånare: 13,6 miljoner

Huvudstad: Ouagadougou

PINDA *Akoua Bowessidjao*

Vi hjälper kvinnor klara sig själva

När Pinda Akoua Bowessidjao berättar om sin barndom kan hon inte hålla tillbaka tårarna. Hon var äldsta barnet av fyra och när fadern dog redan under skoltiden föll ett tungt ansvar på Pinda att bidra till familjens försörjning.

det fanns inga möjligheter för mig att studera vidare. Jag var tvungen att ta flera jobb för att få det att gå ihop, berättar hon.

I dag är hennes situation en helt annan. Hon är föreståndare för ett ortopediskt center för handikappade i Togos huvudstad Lomé och en förgrundsfigur i den fackliga federationen för offentligt anställda.

– Nu är mitt liv mycket bra och jag har inga klagomål, men jag har fått kämpa hårt, säger hon.

Pinda lyckades genom en tysk organisation komma in på en yrkesutbildning inom fysisk terapi. Hon gick ut som bäst i klassen och fick stipendium för att studera vidare i Tyskland.

Hon hade också turen att träffa en förstående man. Han var universitetslärare och uppmuntrade henne att studera.

– Det är ovanligt i Afrika med en man som säger till sin fru att fortsätta utbilda sig efter att man har fått det första barnet. Min man har hjälpt mig väldigt mycket, säger hon.

1982 BÖRJADE HON ARBETA på centret för handikappade och 2001 blev hon föreståndare. Under åren har också ett fackligt engagemang vuxit fram. Hon blev tidigt ordförande för kvinnokommittén i förbundet för vårdpersonal och har nu samma position i federationen för offentliganställda.

Pinda är också en av pionjärerna i jämställdhetsprojektet.

– Där lärde jag mig mycket. Jag har fått en större säkerhet och integritet som jag även har nytta av i mitt arbete, säger hon.

Förutom att projektet bidragit till att stärka många

kvinnor i facket har det blivit något av en allmän social rörelse för utsatta kvinnor.

– Vi har gjort så många olika saker, säger Pinda. Många kvinnor saknar födelseattest. Då har vi hjälpt dem att ordna det så att de kan få id-kort och ta banklån. De har kunnat skaffa sig en egen ekonomi genom att till exempel börja tillverka marmelad.

– Vi driver också kampanjer mot aids. Allt detta gör facket mera känt och vi ser att det ger resultat.

PROJEKTET HAR NU intagit ett mer allmänt fackligt fokus, bland annat med målsättningen att rekrytera fler unga. Pinda har varit i Sverige och inspirerats av STs arbete bland studenter. Hon hoppas kunna arbeta på liknande sätt i Togo. Man har också börjat driva kampanjer om kvaliteten i offentlig sektor. – Detta har lett till att facket fått ökad respekt. Vi ses inte längre bara som några som driver hårdnackade krav som gynnar oss själva. Man ser att vi också vill utveckla myndigheternas verksamhet.

PINDA *Akoua Bowessidjao*

Land: Togo
Självständighet: 1960
Invånare: 6,3 miljoner
Huvudstad: Lomé

”Förutom att dessa kvinnor har vuxit och blivit starkare har projektet lett till att fackföreningarna har stärkts och blivit mer jämställda.”

Nu erkänns kvinnornas rättigheter

– Innan vi startade det här projektet sa männen att vi kvinnor inte fick säga emot dem. Nu har jämställdhetsfrågorna lyfts upp på den fackliga dagordningen och det erkänns att kvinnor och män har samma rättigheter. Det ser jag som det främsta resultatet av projektet.

det säger Kamissa Dembélé, anställd på ISKA:s regionkontor i Togos huvudstad Lomé och projektledare för STs Västafrikaprojekt.

Projektet startade redan 1998 med målsättningen att främja rekrytering av kvinnor till facket och att öka deras inflytande.

Under årens lopp har inriktningen gradvis förändrats. Från att i början ha varit ett rent jämställdhetsprojekt har det nu breddats till att handla om att stärka den fackliga verksamheten i stort.

Antalet projektländer har varierat. För närvarande

generalsekreterare för sitt förbund och ledde en stor strejk i landet. Hon kom även in i parlamentet och fick till och med en ministerpost.

– Jag var hennes mentor, säger Kamissa och ler vackert.

Hon berättar att man arbetat intensivt med talar-teknik. I många afrikanska länder är det tradition att kvinnorna inte talar offentligt, speciellt inte när män är närvarande.

– Många som kom till oss sa inte ett ord i början. En av dem sitter nu i förbundsstyrelsen och pratar på som en papegoja, säger Kamissa.

Förutom studiecirkelarna har man anordnat seminarier, bland annat om kvinnligt ledarskap.

– Vi bjuder alltid in männen att lyssna på diskussionerna för att få dem att förstå det här med jämställdhet. Nu börjar de inse att vi är likvärdiga och har

samma rättigheter.

Alla de här länderna är ytterst fattiga och många kvinnor livnär sig i den informella sektorn. Inom projektet har man även försökt nå ut till dessa kvinnor för att underlätta deras situation.

ETT ANNAT RESULTAT är att man i alla länder har bildat federationer av fackförbund för offentligt anställda i syfte att göra facket mer synligt och att öka den gemensamma styrkan.

När projektet nu får en bredare inriktning planeras en rad nya aktiviteter vid sidan av studiecirkel och seminarier. Det handlar om att driva kampanjer, bland annat mot privatisering av statlig verksamhet. Men också om att stärka de fackliga strukturerna och att intensifiera

KAMISSA Dembélé

medlemsrekryteringen, inte minst bland ungdomar.

– Kampanjer är en del av arbetet för att göra fackföreningarna mer kända. Det är nödvändigt för att kunna rekrytera fler medlemmar, säger Kamissa.

Hon medger att det trots framgångarna finns stora brister i hur det fackliga arbetet bedrivs.

– Vi har både finansiella och organisatoriska problem. Framför allt måste vi bli bättre på att rekrytera medlemmar. Vi har många sympatisörer, men det gäller att få dem att bli betalande medlemmar. Vi måste också bli mer effektiva när det gäller att redovisa medlemstal, där finns fortfarande stora brister.

På sikt är dock målet klart:

– Det långsiktiga målet är att vi ska stå på egna ben. Det är därför vi jobbar vidare med studiecirkel och förbereder dem som ska ta över. Men än så länge behöver vi stödet från ST, säger Kamissa.

FAKTA/Västafrikaprojektet

STs projekt i Västafrika påbörjades 1998. I början var det särskilt inriktat på jämställdhet och att öka medvetenheten om kvinnors rättigheter. I studiecirkelns form har flera tusen kvinnor tränats i att formulera sig och att utarbeta handlingsplaner. Det har bland annat resulterat i att många kvinnor nu tagit plats i ledningen för fackförbunden i de här länderna.

Under senare år har projektet delvis ändrat in-

riktning. Arbetet fokuseras nu mer på att stärka de fackliga strukturerna, att satsa på medlemsrekrytering och att förbättra de administrativa rutinerna, till exempel för att få in medlemsavgifter. Särskild vikt läggs vid att rekrytera ungdomar.

Inom projektet bedrivs också kampanjer inom olika områden, till exempel hiv/aids och kvaliteten inom den offentliga sektorn.

FAKTA/STs övriga projekt/samarbeten

Under 2008 bedriver ST fackliga utvecklingsprojekt/samarbeten även i Colombia, Sydkorea och Ukraina.

Colombia

Colombia är världens farligaste land för fackligt aktiva. År efter år toppar landet listan över flest mord på fackliga ledare. Sedan 2001 stödjer ST den colombianska kvinnörelsen för fred, IMP. Det är en allians bestående av organisationer från flera sektorer i samhället, bland annat fackföreningarna och fredsörelsen.

Sydkorea

Även i Sydkorea förföljs fackliga ledare och arresteras för att ha ordnat möten och demonstrationer. Trots internationella påtryckningar har Sydkorea inte ratificerat de grundläggande

ILO-konventionerna om organisations- och förhandlingsrätt. Till sammans med andra nordiska fackförbund för statstjänstemän stödjer ST det sydkoreanska systemförbundet i dess kamp för dessa rättigheter.

Ukraina

De fackliga rättigheterna för statstjänstemän i Ukraina är ytterst begränsade. Förhandlingar om kollektivavtal är exempelvis inte tillåtna. 2007 startade ST ett samarbetsprojekt med den ukrainska fackföreningen inom statsförvaltningen, SEUU. Projektet går ut på att främja rekrytering och att bygga upp den fackliga kapaciteten. Målet är att Ukraina vid projektens slut ska ha erkänt grundläggande fackliga rättigheter för statstjänstemän.

”Vi bjuder alltid in männen att lyssna på diskussionerna för att få dem att förstå det här med jämställdhet. Nu börjar de inse att vi är likvärdiga och har samma rättigheter.”

bedrivs det i sex länder: Guinea, Burkina Faso, Mali, Niger, Tchad och Togo.

Kamissa Dembélé kommer själv från Mali, men arbetar sedan många år på ISKA i Togo.

– Jag har ingen nationalitet längre, jag arbetar i de flesta fransktalande länderna i Afrika, säger hon.

I projektet har tusentals afrikanska kvinnor fått möjlighet att lära sig mer om jämställdhet och fackliga rättigheter genom att delta i studiecirkel av svensk modell. Det har lett till att flera av dem fått ledande positioner i sina förbund och även stärkt sin ställning i samhället och på arbetsmarknaden.

DET FINNS FLERA EXEMPEL, men Kamissa lyfter särskilt fram en av dem – Pierrette Tolno från Guinea. Hon blev

Facken i Afrika gör framsteg

Statligt anställda i flera afrikanska länder har länge saknat rätten att organisera sig och att förhandla med arbetsgivaren. Under senare har dock positionerna börjat flyttas fram.

även om det gjorts framsteg så befinner man sig fortfarande på en mycket blygsam nivå i de flesta länder, säger Têko Kpodar, som är regional sekreterare för ISKA i Afrika och arabländerna med säte i Togo.

ISKA har anslutna medlemsförbund i 46 länder i regionen. Som facklig representant har Têko kunnat delta vid ILO:s konferenser i Genève och där fått tillfälle att möta ministrar från hela kontinenten. Han har då uppmanat dem att ratificera ILO-konventionerna om organisations- och förhandlingsrätt (nr 87 och 98).

– Vi börjar se resultat av vår lobbyverksamhet, nyligen har till exempel Botswana och Moçambique ratificerat 87-an och 98-an. Det är grunden för all facklig verksamhet. Nästa steg är att hjälpa till att forma fackföreningar. Där spelar den typ av projekt som ISKA driver tillsammans med ST en viktig roll, säger han.

I till exempel Togo har facket nu en fungerande social dialog och regelbundna möten med regeringen var tredje månad, berättar han.

SETT ÖVER HELA KONTINENTEN lyfter han fram två positiva trender för den fackliga utvecklingen. Den ena är att demokratin inom facket har stärkts:

– Förr var det generalsekreteraren som skötte allt. Han gick på alla möten och bestämde allting själv. Nu bildar man i större utsträckning ett team i ledningen och decentraliserar arbetet.

Den andra trenden gäller kvinnorepresentationen.

– Det har varit svårt att få förbunden att acceptera ISKA:s riktlinjer om jämn könsfördelning i beslutande organ. Men det går långsamt framåt och nu är situationen okej i de flesta länder – dock inte i arabländerna. Där får kvinnor inte sitta med männen och diskutera av religiösa skäl, säger Têko.

TÊKO Kpodar

Nästa utmaning är att få ungdomar engagerade i facket, vilket försvåras av att det råder anställningsstopp inom statlig sektor i flera länder. ISKA-kontoret har skickat ut ett frågeformulär till alla medlemsförbund för att få en bild av situationen.

– Vi uppmanar alla förbund att bilda ungdomskommittéer. Vi gjorde på motsvarande sätt när det gällde kvinnorepresentationen tidigare och här har vi ett liknande problem.

TÊKO KPODAR KONSTATERAR att ST-projektet har lett till en positiv utveckling i några av länderna i regionen. Han ser det nu som sitt ansvar att sprida dessa erfarenheter vidare.

– Vi måste fortsätta att arbeta på samma sätt och starta liknande studiecirkel i de andra länderna, säger han.

FAKTA/Internationella federationer

Fackförbundet ST ingår i ISKA, som är den svenska förkortningen för Internationalen för Stats- och Kommunalanställda. I ISKA ingår mer än 600 fackförbund inom den offentliga sektorn i drygt 140 länder. De representerar totalt 20 miljoner offentliganställda. Det

engelska namnet är Public Services International (PSI).

ST är också med i två andra internationella fackliga federationer – Union Network International (UNI) och Internationella Transport (ITF).

FAKTA/ILO

Den internationella arbetsorganisationen ILO är FN:s organ för arbetslivs- och sysselsättningsfrågor. ILO är ett trepartsorgan bestående av representanter för regeringar, fackföreningar och arbetsgivare. ILO utarbetar konventioner för arbetslivet som FN:s medlemsstater förväntas anta (ratificera) och införa i sin lagstiftning. Åtta ILO-konventioner anses särskilt viktiga och utgör tillsammans de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet. Dessa så kallade kärnkonventioner är:

- 29: Förbud mot tvångs- och straffarbete
- 87: Föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten
- 98: Kollektiv förhandlingsrätt
- 100: Lika lön för män och kvinnor
- 105: Avskaffande av tvångsarbete
- 111: Om diskriminering vid anställning och yrkesutövning
- 138: Om minimiålder för arbete
- 182: Förbud mot barnarbete

Åtta frågor till STs ordförande Annette Carnhede

ANNETTE Carnhede

Varför satsar ST medlemmarnas pengar på projekt i utvecklingsländerna?

– För oss är det en grundläggande facklig tanke att vi som löntagare globalt vinner på att alla får det bättre. När vi började bygga upp vår fackliga styrka för mer än hundra år sedan fick vi hjälp från andra länder, det glömmes vi lätt bort. Nu när vi har fått det bättre kan vi hjälpa andra.

– Så i grunden är det en solidarisk handling, men det finns också ett rent egoistiskt motiv. Det som sker i andra länder påverkar även oss, det ser vi inte minst inom Europa. Därför är det så värdefullt att ha de här fackliga kontakterna över nationsgränserna.

Vilka riktlinjer styr förbundets insatser?

– Först och främst ska projekten stärka utvecklingen mot demokratiska och fackliga rättigheter i de här länderna. I många fall handlar det om att främja jämställdheten och att stödja kvinnornas utveckling på arbetsmarknaden, som i flera länder är väsensskild från hur vi har det.

Kan du ge några exempel på vad ni har uppnått?

– I Sydkorea hamnar många fackliga ledare i fängelse. Genom vårt nordiska projekt har vi ökat trycket på regeringen och lyckats få fångslade kolleger släppta.
– Ett annat bra exempel är Västafrika där kvinnornas rättigheter är mycket begränsade. Bland dem som deltagit i våra studiecirkel har många kunnat gå vidare. En har tagit plats i parlamentet och en annan har valts in i världsinternationalen ISKA.

Vad får ni för medlemsreaktioner på de här satsningarna?

– Det stora flertalet tycker att det är fantastiskt bra. Unga människor söker sig gärna till organisationer som jobbar med globala frågor och internationell solidaritet. Det finns isolerade röster som säger att de själva vill bestämma vart pengarna ska gå. Vi har kanske varit för dåliga på att kommunicera den här delen av vårt arbete. När jag får tillfälle att berätta vad vi gör möts jag av väldigt mycket uppskattning.

Vad säger du till dem som vill satsa ännu mer?

– Man kan starta studiecirkel om internationell solidaritet på arbetsplatsen, det ger väldigt mycket och är oerhört lärorikt. Man kan också stödja TCO:s solidaritetsfond eller delta i de insamlingar som ST organiserar.

Vilka andra former av internationellt arbete är ST involverat i?

– Vi deltar ju aktivt i arbetet i alla de yrkesinternationaler där vi är med, inte bara i ISKA där jag själv sitter i styrelsen. Dessutom måste vi mer och mer finnas med på Europeanivån. Det handlar både om solidaritet och om rent partsarbete.
– Inom EU formuleras mer och mer målsättningar och krav på medlemsstaterna. Vi har länge tyckt att vi har det så bra här hemma och att det där med EU inte har gett oss något, men nu börjar omvärlden komma ikapp och fattar beslut som ökar trycket även på oss.

Vad syftar du på?

– Det finns flera exempel. Arbetstidsfrågan är ett. Det finns också en överenskommelse på Europeanivå om hur man ska arbeta för att minska stressen på arbetsplatserna. Även för deltidarbete har EU tvingat oss att flytta fram positionerna.

Vad får trenden mot ökad internationalisering för effekt på förbundets arbete?

– De nationella frågorna upphör inte längre vid Sveriges gränser. Vi har fått lägga om arbetet på förbundet så att alla ombudsmän nu också bevakar sina frågor på Europeanivå. Nu har vi också fått i gång en social dialog inom EU för alla våra yrkesgrupper.
– Låt mig också betona hur viktigt det är att vi funderar över hur statligt anställda har det runt om i världen. Det är lätt att vi tar våra rättigheter för självklara, men tänk då på att det finns många statligt anställda som inte får engagera sig fackligt. Man behöver inte gå så långt som till Sydkorea där fackliga ledare fångas. Inte ens i Tyskland är det självklart med förhandlings- och konflikträtt inom staten. Också de som arbetar inom statsförvaltningen i de nya EU-länderna i Östeuropa har jättestora problem.

FAKTA/STs internationella arbete

Ungefär 2 procent av medlemsavgiften till ST används för internationellt fackligt samarbete. De fackliga utvecklingsprojekten finansieras till största delen av medel från Sida genom LO/TCO Biståndsnämnd. Fackförbundens egeninsats är som regel 10 procent.

Målen för STs internationella arbete är bland annat:

- att uppnå förenings- och förhandlingsrätt i alla länder
- att fackliga företrädare får verka utan risk för förföljelse
- öppenhet och yttrandefrihet
- att värna asylrätt och en human invandrings- och flyktingpolitik.

För mer information:
www.st.org/index.php?id=20

Fackförbundet ST

Box 5308, 102 47 Stockholm

Besök: Sturegatan 15

Telefon: 08-790 51 00 • Fax: 08-24 29 24 • St Direkt: 020-578 578

E-post: st@st.org • Webbplats: www.st.org